

Kompetencegivende rygstød

Produktionsskolerne er rykket tættere på de erhvervskompetencegivende ungdomsuddannelser. Seneste ryk skete med velfærdsforliget lige før sommerferien hvor der bl.a. står at produktionsskolerne som hovedregel skal indeholde meritgivende brobygning og samarbejde med erhvervsskolerne om dele af grundforløbet. Produktionsskolerne skal altså i fremtiden i højere grad end nu kunne tilbyde formelt kompetencegivende uddannelse, fx egu. Men hvad forstås ved kompetencegivende uddannelse og hvordan spiller det sammen med skoleformens forstærkede fokus på realkompetencer?

"Ikke al undervisning skal være kompetencegivende", fastslår Ulla Højmark Jensen, der forsker i unge uden uddannelse på Danmarks Pædagogiske Universitet. Produktionsskolerne skal efter hendes mening opretholde et frirum for de unge til at afprøve forskelligt. "Men det er godt også at kunne tage prøver. Man skal have modulopbygning, for de unge tager skridt alle mulige steder, og det skal synliggøres." Ulla Højmark Jensen mener tilmed at det skal være mere sikkert at de unge kan få afsluttet deres 9. klasse på en produktionsskole i stil med VUC og ungdomsskolerne. Det er dog samtidig vigtigt at produktionsskolerne bevarer en ikke-skolastisk tankegang. "Mange af de unge, der kommer i gang med en ungdomsuddannelse, har dårlge erfaringer med sig fra folkeskolen. De har brug for et meget anderledes læringsrum, og der skal være plads til de unge der ikke er bogligt orienterede". Produktionsskolerne danner ifølge Ulla Højmark Jensen god basis for nytænkning af pædagogik og undervisningstilrettelæggelse. "Der er kommet en ekstra tommeskruer på nu hvor de unge skal hurtigere igennem, men desto hårdere bliver det for de unge der ikke kan leve op til det. Det er vigtigere at bygge videre på det de unge faktisk kan. Uddannelsesinstitutionerne har også et ansvar for at være sådan at de unge kan være der. De marginaliserede unge fanges ikke alle af at man sætter dem stolen for døren", erklærer hun.

Ulla Højmark Jensen

Søren Langager

EN LIGHT-UDGAVE AF DET ORDINÆRE UDDANNELSESSYSTEM?

Søren Langager, der forsker i læringskultur og socialpædagogik for marginaliserede unge ved Danmarks Pædagogiske Universitet, er helt enig. *"Smertegrænsen for at undgå spildtid er nået"*, siger han med hentydning til en artikel af Simon Reusch (UNI-C) "Spildtid i uddannelsessystemet" fra efteråret 2005, hvor forfatteren i sin beregning af 1 mio. måneders spildtid pr. ungdomsårgang indregner alt der hindrer den lige vej gennem uddannelsessystemet lige fra studieskift og sabbatår til ufaglært arbejde, militærtjeneste og 10. klasse. *"Hvis det er tankegangen i den nuværende uddannelsespolitik, er det klart at det er svært at forstå hvorfor produktionsskolerne appellerer til så mange unge. Det officielle uddannelsessystem overser at flere og flere unge skal have plads til at blive sig selv"*, siger Søren Langager og advarer mod umyndiggørende tilpasning til systemet. Han betragter derfor ikke velfærdsforliget med udelt begejstring. *"Produktionsskolerne er ved*

at tilpasse sig det ordinære system, men der bør ikke komme en snæver uddannelsespolitisk binding til det smalle fagligt kompetencegivende på skolerne", siger han med tydelig reference til en lignende diskussion for højskolerne. *"Skal det være et rum for en anden kompetenceudvikling eller en light-udgave af det sædvanlige uddannelsessystem?"* spørger han polemisk.

PAPIR PÅ

Når snakken kommer på realkompetencer og dokumentation, er Søren Langager helt med. *"Man skal ikke underkende at det er lanceret som "det du kan". En central del af oplevelsen af at være med i samfundet, det er at have referencer, dvs. et beskrevet papir på viden og på kunnen. Det vokser vi med. Men hvem har definitionsmagten?"* Søren Langager vil gerne gøre realkompetencebegrebet aktivt. *"Realkompetencer er også at kunne dække jobfunktioner som ikke ligger umiddelbart i forlængelse af uddannelsessystemet. Det handler ikke kun om uddannelseseffektivisering, men også om at nye samfundsudfordringer fordrer nye kompetente løsninger"*, siger han og fortæller om et projekt med etniske børn og unge i Københavnsområdet, der var i konflikt med fritidstilbudenes regler og traditioner. Her var der behov for nogen der kunne mediere mellem tilflyttere med en anden kultur og danske konventioner, og det førte til et alternativt uddannelsesforsøg med uddannelse af ældre unge 'rødder' som integrationsmedarbejdere. *"Disse mediatorer har præcise realkompetencer, men ungdomsuddannelsessystemet er dårligt gearret til denne realkompetenceforståelse. Her kunne produktionsskolerne spille en vigtig rolle."*

REALKOMPETENCEGIVENDE

Kim Kabat, der igennem længere tid har beskæftiget sig med produktionsskoler og realkompetencevurdering (se side 7), er ikke i tvivl. *"Det er utrolig vigtigt at støtte eleven i at lave dokumentation for hvad han eller hun faktisk har lært, fx kørekort, udtalelser, portfolio og kompetence-cv. Jo mere dokumentation for kunnen og viden man har, jo bedre stillet er man. Eleverne får jo ikke selv sagt det når de er til samtale."*

I forhold til produktionsskolernes betydning i uddannelsessystemet påpeger han. *"I skal fastholde at I er realkompetencegivende, men læringsmiljøet skal beskrives bedre som et alternativ til skoleundervisningstænkningen. Der er i produktionsskoleverden en historisk betinget frygt for at*

Kim Kabat

blive professionelle pædagogiske, for lærerne har gennem tiden defineret sig selv som et uspoleret autentisk alternativ hertil!." Kim Kabat mener dog at der bliver arbejdet seriøst og professionelt på at forbedre denne praksis, men han opfordrer til at der fortsat arbejdes elevorienteret. "Det ser ud til at produktionsskolerne skal producere formelle kompetencer, men I risikerer at blive for fagorienterede. Hvad betyder det for jeres praksis, hvis I bliver nødt til at fokusere på det faglige pensum på bekostning af eleven?"

HØJ PRODUKTION GIVER HØJ LÆRINGSAKTIVITET

Gert Møller, forstander på Korsør Produktionshøjskole og medlem af Produktionsskoleforeningens bestyrelse, mener at der skal fokuseres på et læringsmiljø med en høj produktion fordi det giver en høj læringsaktivitet. Han kommer med et Steen Larsen-citat: "Man kan godt lære noget uden at blive undervist". "Vi bliver ikke anderledes af at blive kompetencegivende. Grisen bliver ikke tungere af at blive vejlet. Udfordringen ligger altså ikke i om vi er kompetencegivende eller ej, men om det hjælper eller ej! Det er vigtigt at slå fast at når man er på en produktionsskole, så lærer man faktisk noget – både fagligt og socialt. Så det hjælper altså. Og dermed er vi kompetencegivende." Gert Møller mener at man skal fokusere på det produktionsskolerne kan byde ind med, nemlig et andet praktisk læringsmiljø. "Vi skal være kompetencegivende på en anden måde end de andre. Lidt a la mesterlæren hvor man arbejder hos mester

1 år og derefter kan blive vurderet og få kompetencer godskrevet. Sådan skal det også være på produktionsskolerne hvor man får kompetencer gennem arbejdsfællesskabet. Vi vil give det, de unge har lært, noget værdi. Det er også fair over for den unge at vi kan sige: Vi står inde for at når du er her, så kan vi dokumentere hvad du har lært – du kan bruge det andre steder". På spørgsmålet om hvad det vil sige at være kompetencegivende, svarer Gert Møller; "hvis man har lært noget, der kan give merit, så er det formelt kompetencegivende. Vi skal som institutioner kræve at når vi dokumenterer, så bliver det anerkendt af samfundet".

Gert Møller understreger at produktionsskolerne med velfærdsforliget nu har muligheden for at blive anerkendt som mere end et forberedende og vejledende forløb. Og her ser han specielt erhvervsgrunduddannelsen (egu) og det produktionsbaserede lærlingeforsøg som en kolossal mulighed for de unge. "Produktionsskolen kommer i fremtiden til at bestå af produktionsskoleelever som vi kender dem i dag, dvs. de uafklarede og de praktisk orienterede, men også af egu-elever, deltagere som tager et eud-grundforløb hos os og unge som er i lære".

PRODUKTIONSBASERET LÆRLINGEUDDANNELSE

"Det er et hammerspændende forsøg", mener Gert Møller. "Det er med til at skabe nye muligheder i værkstedsmiljøet, for lærlingene kan være unge rollemodeller for de andre efter princippet unge lærer unge. Men det skærper også det

Gert Møller

enkelte værksteds faglighed. Man er simpelthen nødt til at samarbejde med erhvervsskolen. Det stiller også krav om at der er tilstrækkelig produktion. Vi skal mødes om det faglige og væk fra "som om-situationer". Produktionen må ganske vidst aldrig blive et formål i sig selv, men hvis man ikke opfatter det som et formål, så fungerer det ikke som et middel". Gert Møller mener dog at der både for den produktionsbaserede lærlingeuddannelse og for egu'en er en væsentlig barriere: "Vi er nødt til at stigmatiserer vores elever, før vi kan få lov at gøre noget for dem. Det er et dilemma at de skal beskrives som særlige for at have en særlig skoleform."

MODERNISERING AF EGU'EN

Produktionsskoleforeningen er i flere omgange kommet med bud på en modernisering af egu'en. Disse forslag er Dorte Dalborg, egu-koordinator ved Odense Produktionshøjskole, helt enig i. "Regeringen skal støtte os i at egu'en skal ligge i produktionskoleregi, for vi er gearet til at tackle målgruppen. Men vi skal have udbredt egu'en meget mere. Måske skulle arbejdsgiverne have mulighed for at prøve en egu-elev af uden beregning i nogle måneder, for der er altså virkelig problemer med at skaffe praktikpladser nok." Et andet stort problem i forhold til egu'en er ifølge Dorte Dalborg vejledningstilskuddet. "Når vi gør vores arbejde rigtig godt, dvs. når de unge får job inden de er færdige med uddannelsen eller går over i en erhvervsuddannelse, så får vi ingen penge!" Halvdelen af vejledningstilskuddet udbetales ved uddannelsens begyndelse og resten når egu-planen gennemføres, dvs. uddannelsen afsluttes. "Vi får altså ingen penge [gennemførelsestilskuddet (red.)] hvis eleverne dropper ud undervejs, og det er oftest dem vi bøvler mest med."

Men ellers er Dorte Dalborg meget positiv. Hun påpeger at i en tid med mangel på arbejdskraft, er egu'erne netop en mulighed for at få udbygget arbejdsstyrken. Fagforeningerne behøver ikke være kritiske over for egu'en. "Vi ødelægger ikke den ordinære uddannelse. Vi giver bare murerarbejdsdrenge, der langer mursten, en indsigt og styrker hans læse- og regnefærdigheder. Og så giver vi ham modet til selv at tage initiativer."

Erfaringerne fra Odense Produktionshøjskole viser klart at egu'en kan virke som en løftestang – både for eleverne og for produktionskolen. "De unge vokser helt enormt i løbet af egu'en, og deres forældre får også et andet syn på os. Arbejdsgiverne har også med tiden fået et andet syn

Dorte Dalborg

på os. Og selv om vi lukker op for at afprøve en egu'er uden beregning nogle måneder, skal vi fastholde at det handler om lønnet praktik, dvs. om uddannelse og ikke gratis arbejdskraft. En uddannelsesaftale forpligter arbejdsgiveren på en anden måde."

EN SKRÆDDERSYET UDDANNELSE

"Når man kommer ud til virksomhederne, kan man påpege at de unge faktisk kan blive designet af virksomheden hvor de er i praktik. Vi oplærer og supplerer de unges oplæring i forhold til hans snævre områder", mener Andreas Hauervig, der er egu-vejleder på Kongshøjgård Produktionskole. Han suppleres af egu-vejleder på Hjørring Produktionskole, René Schneider. "Det er en meget fleksibel uddannelse. Virksomhederne kan selv bestemme hvornår den unge skal på skole." René Schneider påpeger ligesom Dorte Dalborg det vigtige i at virksomhederne betaler de unges praktik. "Man skal passe på ikke at udvande uddan-

Andreas Hauervig

tik så de undgår at skulle starte direkte i skole igen".

Andreas Hauervig supplerer: "Egu er attraktiv fordi den henvender sig direkte til de bogligt svage. Den tager et konkret udgangspunkt i modsætning til de teoretisk funderede traditionelle uddannelser." Men alle tre egu-vejledere må erkende at der er et relativt stort frafald undervejs gennem uddannelsen. "Nogle har længerevarende sygdom eller psykiske problemer", siger Andreas Hauervig, "men husk vi tager også nogle chancer med egu'en, for vi har fat i nogle af de tvivlsomme – men hvem er det tvivlen skal komme til gode?!"

Egu'en kan dog være svær at få øje på for den unge, mener Ulla Højmark Jensen. "Den er ikke ét bestemt sted og bruges meget forskelligt. På den måde er den ikke rigtigt et uddannelsesstilbud."

I forhold til målgruppen for produktionsskolerne mener hun det er misvisende at karakterisere dem som restgruppen.

nelsen ved fx at lade virksomhederne betale mindre for eleverne. Det har en værdi at eleverne skal ud på ordinære vilkår. Både virksomheder og elever kunne ellers fristes til at tage det mindre seriøst. Betaling er lig med investering." René Schneider kunne dog godt forestille sig en form for brancherefusion til virksomhederne. "For det kan være meget svært at finde en praktikplads til pigerne. De vælger ofte butik- eller kontorbranchen. Og hvis virksomhederne skal betale det samme, vil de hellere have en hger." Han synes også godt om ideen med at lade de unge have mulighed for at komme i praktik i en virksomhed inden de starter på egu'en. "Det vil give et bedre kendskab mellem elev og virksomhed, men det vil også give en bedre afklaring."

TVIVLEN SKAL KOMME DE TVIVLSOMME TIL GODE

René Schneider mener at egu'en giver de unge en god chance for at få fodfæste på arbejdsmarkedet – specielt de skoletrætte. "For de får mulighed for at starte ude i prak

René Schneider

"Det er meget mere end restgruppen der kommer på en produktionsskole. Det handler også om unge, der bare ikke orker alt det faglige." Søren Langager mener at kunne dele målgruppen op i to grupper af unge. "I den ene ende er der de søgende unge der følger tidens tendenser med originalisering og individualisering. Det er unge der fokuserer på de individuelle udviklingsprocesser som ikke honoreres i det standardiserede. I den anden ende er de unge der ikke kan klare de faglige udfordringer i det ordinære uddannelsessystem." "Mange af de unge på produktionsskolerne er 3. generations socialt marginaliserede", fortæller Kim Kabat. Han retter i samme åndedrag en generel kritik af statens forventninger til uddannelsessystemet. "Staten bruger uddannelsessystemet som legitimerende indsats over for den sociale arv, men der skal jo andet og mere til. Mekanismerne bag negativ social arv ændres ikke automatisk gennem uddannelse. De ændres gennem deltagelse i rummelige og udviklende socialiserende praksisfællesskaber som produktionsskoleværkstederne. Drengene bliver fx bedre socialt, når de kan nogle ting fagligt."

MULTIFUNKTIONSSTILLING

Det kræver altså sit når man skal arbejde med disse unge. *"Man skal både vejlede og administrere og kunne samarbejde med praktikværter. Det er en administrativ tung uddannelse, for alt skal være bedre dokumenteret end i det traditionelle system,"* siger Andreas Hauervig. *"Det kan være svært at finde disse kombinationspersoner der kan klare det."*

At produktionsskolelærerne over en kam synes at arbejdet er hårdt, kan Allan Krohn, Formand for Danske Produktionshøjskoler Lærerforening, skrive under på. *"Men produktionsskolelærerne gver jo ikke sådan op, for de brænder for skoleformen. De kommer så bare bagefter og er syge fordi de ikke kan klare det. Vi har ca. 1 henvendelse om ugen fra nogen der har det skidt. Det er en stigende tendens."* Det er specielt den voksende boglighed i skoleformen der tynger nogle af medarbejderne. *"Der er mange håndværkere der er kede af den store mængde papir, og af at de måske ikke er verdensmestre i dansk. Vi skal passe på det ikke bliver for akademisk, for det kan give et håndværksfagligt dyk. Og det er jo et problem for den særegne produktionsskolepædagogik"*

Men hvad siger medlemmerne så til en intensivering af realkompetencevurderingen? *"Budskabet skal sælges til medarbejderne, at det også kan være en arbejdslettelse, og især at de vil få kurser i realkompetencevurdering. Det er en kæmpe udfordring for skolerne. Men det er det vi vil, og det vi kan. Jeg er blot i tvivl om hvorvidt vi ude på skolerne er parate til det uden kompetenceforøgelse – altså uden efteruddannelse."*

Allan Krohn

Men Allan Krohn er ikke i tvivl om at realkompetencevurdering er vejen frem. *"Vi skal bare passe på vores særegne pædagogik, altså at det ikke bliver til kontrol, for det vil ødelægge den dynamik der er i det tætte værkstedssamarbejde. Lærerne kompetenceafdækker jo hele tiden, men realkompetencevurderingen kan sætte ord på det. Vi skal jo bevise at de unge får et bedre liv."*

/tt